

Mijn reis naar Rajkot

Leo de Ruijsscher

Rajkot, Gujarat, India, augustus 2007

Leo de Ruijsscher is algemeen directeur van De Blaay- Van den Bogaard Raadgevende Ingenieurs. Een bureau dat over een periode van haast zestig jaar werkzaam is in de advisering van Technische Installaties. Het bureau bestaat uit een dertigtal gedreven medewerkers die garant staan voor de meest creatieve technische ontwerpen. Hierbij spelen zaken als complexe vernieuwende energieconcepten een grote rol. Tevens is hij docent aan de Technische Universiteit Delft. De combinatie van het docentschap en de activiteiten van het Ingenieursbureau maken de weg vrij voor praktische maar wetenschappelijk onderbouwde oplossingen. Het bureau opereert zowel in de lichte industrie als de algehele utiliteitsector. Uit de vele projecten die het bureau sinds een lange periode in het buitenland heeft uitgevoerd zijn de missies die Leo De Ruijsscher naast zijn werk als PUM expert uitvoert, geboren. Dit reisverslag, mijn reis naar Rajkot, is daar één van de voorbeelden van.

www.leoderuijsscher.com

Inhoud

- Vertrek
- Straatbeeld Rajkot
- De groentemarkt
- Radhe Renewable Energy
- Development
- Het kantoor
- De nieuwbouw
- De werf
- Afdeling Research & Development
- Bezoek aan de briketfabriek
- Trip naar Morbi
- Het weekend
- Mukti Dham
- Lijkverbranding
- Het huis van GANDHI
- De Picknickplek
- Zwemmen bij de steenfabrieken
- Architectuur
- Uitnodiging voor Achmedabad
- Afscheid Rajkot
- Bouwactiviteiten
- Vergadering in Mumbai
- Thuis

Vertrek

Het is 3 uur in de ochtend van de 21e juli 2007 als de taxi voorrijdt om mij naar Schiphol te brengen. Weer is er een missie in gang gezet. Het worden uitgezonden voor missies went nooit en een zekere plankenkoorts is altijd aanwezig. Het ongewisse vormt de drang naar avontuur maar het ongewisse geeft tevens een gevoel van onzekerheid. Wie voor buitenlandse zaken op pad gaat moet wel een zekere neiging tot zelfkastijding hebben om deze missies te kunnen volbrengen. Anderzijds hebben al mijn missies mij na het volbrengen een zeker gevoel van tevredenheid gebracht. Veel indrukken van verschillende culturen en gewoonten maken dat je leven wordt gekleurd met een zekere meerwaarde. Het geeft een bredere kijk op zaken, dwingt tot relativeren en maakt daarmee een manier van overleven mogelijk. Kortom, buiten het gegeven van de doelstelling van de missie ga ik toch nog redelijk positief op pad. De doelstelling is deze keer dan ook iets anders dan de keren hiervoor. De vraag vanuit India was er een voor een chemisch Ingenieur met affiniteit voor biomassa. Beide zijn niet mijn echte specialiteit maar het feit dat ik in mijn jonge jaren via mijn werk betrokken ben geweest bij ontwerpen in de petrochemie en dat duurzame energie een van mijn vakken is die ik op de Universiteit in Delft doceer, werd ik toch gekwalificeerd bevonden.

Een reis van veertien dagen was goed te overzien en de specifieke materie zou ik me ter plaatse wel eigen maken. Dus een vertrek vanuit Schiphol en via Zürich op naar Mumbai voor een tussenovernachting. Bij aankomst in Mumbai meteen weer die herinnering aan de eerste keer. De cultuurschok met als gevolg dat je direct terug wilt en nooit meer iets met het land te maken wilt hebben dan wel met de mystieke uitdaging om het te willen begrijpen en te beleven. Na flink wat geharrewar met het meisje dat mijn taxi moest uitzoeken; die was voor de Mister niet goed genoeg en die had een ander probleem; bleek ik voor 500 roepies in het juiste hotel te kunnen worden afgezet. Hotel Ramada Plaza Palm Grove blijkt zijn naam niet veel eer aan te doen en zoals gebruikelijk stond de airco op de "diepvriesstand". De volgende ochtend vanuit het domestic vliegveld met Jet Airways naar Rajkot. Bij aankomst op het vliegveld werd ik correct opgevangen - iets wat ik wel eens anders heb meegemaakt - en naar hotel The Grand Regency gebracht. Daar ik altijd probeer in de weekenden te reizen was ik dus zondag in Rajkot en kon ik eerst eens op mijn gemak het straatbeeld gaan verkennen.

Straatbeeld Rajkot

Zoals altijd komt het verkeer overweldigend over. Het onophoudelijk claxonneren is haast een tweede natuur die gelijk staat aan een vorm van dwangneurose. Het grote verschil ten opzichte van het verkeer in Nederland is dat men hier niet stopt. Alles blijft bewegen en men zal proberen om al rijdend langs alles en iedereen heen te komen. Bij ons stopt men geregeld; als je echter hier in India op de Nederlandse manier zou rijden zou het aantal verkeersongelukken veel groter zijn dan nu het geval is. Daarnaast komen de verschillende oriëntaalse geuren op je af,

die op papier nou net niet zijn over te brengen. De warmte is ondraaglijk door de hoge vochtigheidsgraad. De straaltjes vocht lopen over mijn overhemd en grote plassen op straat geven aan dat ik in de tijd van de moesson ben gekomen. Maar wat maakt het uit, ik ben er, dus ik besta. Nu eens verder rondkijken. Op de vorige pagina zag je bouwvakkers aan het werk en hier weer de kapper. Prachtig is het stellingwerk van met touwen aan elkaar gebonden houten palen. Ook de Indiase broek van één van hen geeft een exotisch aanblik. De kapper is niet blij met de foto, hij had liever gezien dat ik in zijn stoel had plaatsgenomen, maar het uitzicht was bepaald niet aantrekkelijk. Ook blijkt ik hier het kleinste restaurant van Rajkot te hebben gevonden en natuurlijk is er het eerste verkeersongeluk. De mensen lijken er van te houden; bij een ongeluk stroomt een

ieder toe en geeft zijn of haar mening. Ook als ze niets van het ongeluk gezien of gehoord hebben!

De groentemarkt

De markt en de groentemarkt zijn meestal de meest levendige plekken in de stad. Hier is dit niet anders en het meest opvallend is het verschil in kwaliteit en kwantiteit tussen de diverse kramen. Soms met een overvloed aan groenten en fruit en soms met een paar schamele knoflookknollen. Vrijwel de meeste kramen bestaan uit platte wagens met grote fietswielen die 's ochtends volgeladen naar de marktplaats worden geduwd. Vaak is een kleedje op de grond voldoende voor het uitstallen van de waren.

Radhe Renewable Energy Development

De volgende ochtend wordt ik opgehaald en rijden we naar de fabriek van Radhe in een buitenwijk van Rajkot, Metoda genaamd. Grote stukken land zijn hier in zogenaamde plots ingedeeld en huisvesten

elk een bepaalde sector. Radhe is een industriële onderneming en derhalve gevestigd in een specifiek industrieel plot. De eerste indruk is die van een bedrijvige fabriek waar alles door elkaar heen plaatsvindt. Het valt op dat in tegenstelling tot Nederland het aantal arbeiders hier het vijfvoudige bedraagt en er zeker geen tekort aan is. De gebruikelijke

aanduiding bij fabrieken op een bord en voor iedereen zichtbaar omtrent het aantal ongevallen dat er heeft plaatsgevonden ombreekt volledig. Tevens is men bezig met de bouw van een nieuw kantoor en bij navraag blijkt dat ze aan alle kanten uit hun jas groeien. Radhe is een fabriek die verschillende apparaten bouwt. Op de eerste plaats machines om van biomassa briketten te maken die als brandstof kunnen worden gebruikt. Op de tweede plaats gasifiers, apparaten die van kolen en of biomassa hoogwaardig gas produceren. Deze gasifiers worden geplaatst bij

fabrieken die het gas gebruiken als brandstof bij de vervaardiging van keramische producten zoals tegels en toiletputten. Op de derde plaats maken zij zogenaamde Hot Air Generators die grote hoeveelheden lucht produceren met een temperatuur van wel 750° C. Deze Hot Air Generators worden tevens in veel verschillende industrieën gebruikt, waaronder de voedselindustrie. Uiteindelijk kom ik op de afdeling Research & Development en krijg ik een kantoor van niet meer dan 2 m², gelukkig wel met een 'diepvriezende' airco. Vervolgens wordt ik voorgesteld aan mijn partner voor de komende veertien dagen, de heer Javia, wetenschapper bij de voornoemde afdeling. Uit zijn blik valt duidelijk af te lezen dat hij geen stem heeft gehad in de beslissing juist mij naar India te laten komen.

Het Kantoor

Het bestaande kantoor groeit volledig uit zijn 'jasje'. Naast één toilet zijn er twee urinoirs, maar dan wel gewoon open in de gang naast het keukenblokje van de theejongen. Men is bezig om boven op het gebouw een extra verdieping te realiseren en uitgerekend gebeurt dat in de periode dat ik er ben. Horen en zien vergaan je, maar iedereen is daar juist blij mee. Overigens, waar zou je hier moeten klagen?

De nieuwbouw

Direct naast de grote poort is men bezig om een nieuw kantoor te bouwen. Wat opvalt zijn de vrouwelijke bouwvakkers. Ondanks het vieze werk blijven de vrouwen er vanwege hun kleurrijke klederdicht grappig en gracieus uitzien.

Sieraden, opgestoken haren en een sterke rug verhullen de problemen waaronder zij in dit leven ongetwijfeld gebukt gaan.

De werf

Op de werf heerst een bedrijvigheid aan activiteiten. In een paar dagen zie je een complete gasfrier als een toren oprijzen. Er wordt veel gelast en in staal gesneden. Tevens heeft men een redelijk moderne CAM snijtafel staan die gebruikt wordt voor repeterend werk. Verder is er een constructie werkplaats met rollerbanken en draaitafels. De werf zelf heeft een zanderige bodem waarop veel plassen water blijven staan gedurende de regenperiode. Naast de vele kranen en hijsinstallaties wordt er veel met menskracht gewerkt voor het verplaatsen van zware elementen.

De gasfriers en HAG's (Hot Air Generators), worden in delen gefabriceerd, sommige samen gebouwd maar nooit op de fabriek zelf getest. De grootste mogelijke onderdelen worden per truck naar de desbetreffende fabriek getransporteerd en daar ter plaatse samengebouwd. Verbazingwekkend zijn de werkomstandigheden en de daarmee gepaard gaande (on)veiligheid. De Indiër beleeft er plezier aan om op vreemde plaatsen gehurkt te zitten en overal in elke denkbare houding te slapen. Deze eigenschap komt soms goed van pas bij het lassen op vreemde plaatsen en grote hoogte.

Afdeling Research & Development

Uiteindelijk ben ik uitgenodigd door de afdeling Research & Development. Deze afdeling werkt zowel theoretisch als praktisch. Nu bestaat het nog uit een stuk land waar wat prototypen staan opgesteld, een kantoor in het hoofdgebouw en een klein laboratorium op de werf. De bedoeling is een apart R&D gebouw te realiseren. Hier kan het laboratorium en een deel van de kantoren voor R&D ook in worden ondergebracht. Buiten mijn inbreng om de bestaande apparatuur geschikt te maken voor export naar Europa is er het probleem van het drogen van biomassa. Om biomassa te kunnen verwerken moet het eerst energievriendelijk worden gedroogd tot een maximum vochtpercentage van 10%. Drogers voor deze nieuwe vorm van energiebrandstof bewerking zijn er nog niet voor zulke grote hoeveelheden. Maar we zijn een heel eind gekomen met het nodige onderzoek.

Bezoek aan de briketfabriek

In de plaats Sapar niet ver van Rajkot, staat een briketfabriekje. Hier wordt van agrarisch afval biomassa gemaakt in de vorm van briketten. Deze fabriek maakt van olienootschillen briketten met een diameter van 9 cm. De lengte varieert van 15 tot 25 cm afhankelijk van het moment waarop ze breken door hun eigen gewicht aan het eind van het proces. De briketmachines die Radhe maakt worden door heel India geïnstalleerd en tevens geëxporteerd naar landen in Azië en Australië. Radhe zou graag dit soort machines naar Europa exporteren en zoekt daarvoor een zakenpartner in Nederland. Dit is tevens één van de redenen dat ik hier ben, wat moet er worden aangepast om de machines geschikt te maken voor export naar Europa?

Trip naar Morbi

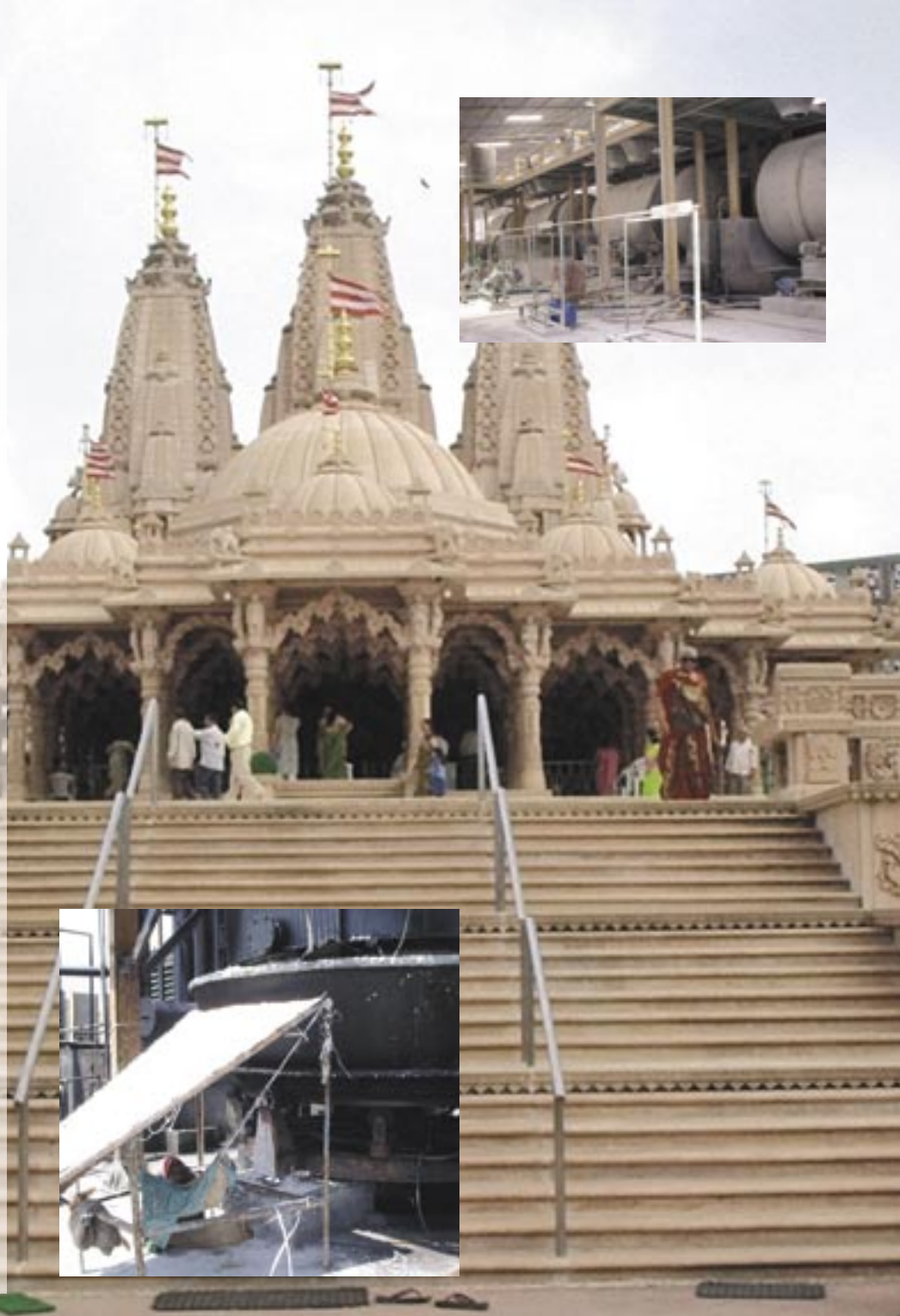
Het bezoek aan Morbi was ronduit schokkend. Een industriële omgeving van tientallen fabrieken in de keramische sector. Duizenden afschuwelijke tegels verlaten deze fabrieken. Datzelfde geldt voor toiletputten met kleuren die - al zou je decennia lang wachten - nooit een mooi of modisch beeld zullen opleveren... maar het gaat tijdens mijn missie om de energie. Bij keramische fabrieken zijn hoge temperaturen en grote hoeveelheden lucht nodig voor het proces. Nog niet lang geleden werd dure olie gebruikt en nu is men terug op wervelbedverbranding van kolen. Een mooi alternatief is het gebruik van biomassa. Het probleem is dat biomassa sterk seizoensgebonden is en daardoor het gebruik van kolen niet volledig kan verdwijnen. Hier ook vallen de vele schrijnende situaties op. Morbi is een soort goudzoekersgemeenschap; er wordt veel verdiend maar niemand wil er wonen. Geen sociale voorzieningen zoals scholen, ziekenhuizen etc en de omgeving is zo stoffig dat de zon moeite heeft om er doorheen te komen. Er is zelfs geen bioscoop en dat is toch wat de Indiër op het platteland als enig vertier heeft. Het zogenaamde Bollywood ontwikkelt zich dan ook als een van de grootste economische sectoren. De films zijn uiterst emotioneel en teatraal, iets waarvan ze hier smullen. Daarnaast is het zo dat de Universiteit en de bioscoop de enige plaatsen zijn waar jongens en meisjes met elkaar in contact kunnen komen. In het gewone leven wordt het contact tussen de twee seksen nog steeds streng gemedend. Jongens hebben hier nog steeds meer waarde dan de meisjes. Hoewel de regering het verbiedt worden

zeker op het platteland hoge bruidschatten betaald door de vader van de bruid. In de krant stond het onrustbarende bericht dat er voor iedere honderd jongens maar vijf en zeventig meisjes beschikbaar zijn. Hoewel men het niet uitspreekt zijn er toch gedachten dat er selectief met (on)geboren kinderen wordt omgegaan.

Terug naar de industrie en haar arbeiders in Morbi. Grote hoeveelheden kolen worden door hoofdzakelijk vrouwen, die vaak hun baby met zich meedragen, verwerkt en die worden ingezet bij het transport hiervan. De gasifiers worden gebruikt om hoogwaardig gas te verkrijgen uit het verbranden van kolen of biomassa. Dit gebeurt op een zodanige wijze dat er als afval vliegash vrijkomt. Dit wordt met water gebonden en later gebruikt voor het vervaardigen van het bijproduct stenen. Onder de uitloop van deze as-waterbrij zit een vrouw het daaraan opgehangen bedje van haar

baby te wiegen, hoewel onder de vliegashuitloop wel in de schaduw en uit de zon. Het gebruik van biomassa zou hier een eind aan moeten maken. Helemaal uitbannen zal niet lukken daar biomassa een seizoengebonden product is. Om de aanvoer van biomassa te optimaliseren, zou er een snel groeiend gewas moeten worden ontwikkeld. Nu is de biomassa rendabel omdat het een bijproduct is en dus als zodanig afval.

Het weekend

Waarschijnlijk doet de toerist hier hetzelfde als bij ons in Nederland. Gewapend met een camera worden tempel na tempel bezocht en vastgelegd. Naast de afwijkende vormen van deze tempels is vooral het materiaalgebruik bijzonder. De vele kleuren door het gebruik van verschillende soorten marmer en natuursteen geven een extra cachet aan dit geheel. Bij één van de tempels is men bezig met het restaureren van het gebouw. Vooral het hijswerk, dat nog met de hand gebeurt, vergt speciale technieken. Wat opvalt is het rustige en kleurrijke publiek dat allemaal blootsvoets door de tempels gaat. Hier en daar wordt gebeden of voedsel geofferd. Het feit dat een oud collega, dhr. Vino Bisht mij bij één van mijn eerdere bezoeken Hindi heeft gemaakt geeft mij het gevoel hier geen inbreuk te plegen. Hoewel

ik weer vanzelfsprekend moest denken aan deze ogenschijnlijke bekering gaf het geen speciaal gevoel en de mensen hebben het dan ook niet als zodanig herkend. Waarschijnlijk wijs geworden door ervaringen tijdens de hevige regenval heeft een van de tempels een apart Shoe House waar je ze nadien gewoon droog weer aan kunt trekken. Naast alle tempels is er voor een zeer klein gedeelte van de bevolking een christelijke kerk, Het Bishops House genaamd. Een religieus gekleurde Zondag waarin de geestelijk verkregen rust in schril contrast staat met het extreme lawaai op straat.

Mukti Dham

Een plaats in Rajkot vol van devotie waar vele gezinnen alle mogelijke goden komen aanbidden. Het aantal goden in de Hindoe religie is onvoorstelbaar. Om het eenvoudig te houden kies ik maar voor de god Ganisch, een mensfiguur met het hoofd van een olifant. De keuze hiervoor is gelegen in het feit dat dit de god is voor de ondernemer. Niemand start hier een business zonder de aanschaf van deze god. Ieder huis heeft zijn eigen altaar met zijn eigen god. Bij aankomst natuurlijk de schoenen uit en een blik die past bij het serieuze karakter van de omgeving. Het maken van foto's geeft geen problemen, dit had ik eigenlijk niet verwacht. Veel families zitten in groepjes in het park. Grappig is dat er naast dit religieuze gedeelte een pretpark is gelegen, vergelijkbaar

met onze Efteling, zodat de hele familie zich hier naar hartelust kan vermaken.

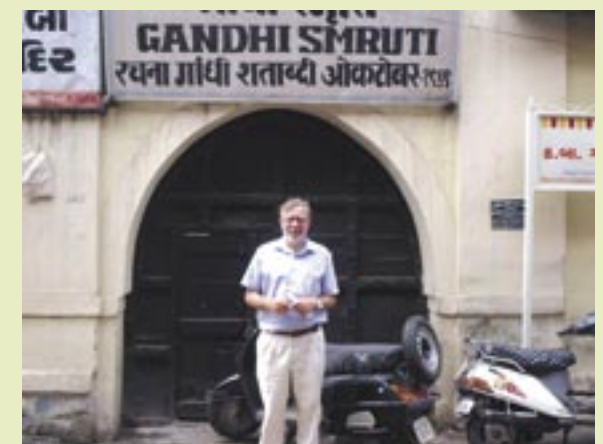
Lijkverbranding

Het cremen van mensen is ook in onze samenleving gebruikelijk. Hier wordt het echter zichtbaar verbrand en het gebeurt op een manier waarop er weinig van je overblijft. Ook hier maakt de

devote sfeer dat er geen onplezierig gevoel bij me opkomt bij het aanschouwen van deze ceremonie en verbranding. Bij navraag over de reden waarom men kiest voor een crematie boven begraven levert het volgende antwoord op. Als een overleden persoon infecties bij zich draagt is er bij begraven kans op besmetting hetgeen door verbranding wordt voorkomen. Uiteraard gaat het in de discussie over het fenomeen van de Sittie, een vrouw die bij het overlijden van haar man mee moet worden begraven, lees verbrand! Dit zonder verdoving, een barbaarse daad die momenteel gelukkig niet meer voorkomt.

Het huis van Gandhi

Wie kent hem niet? Vrijwel door een ieder bewondert, deze kleine gekromde man met zijn yoga lichaam. Zijn anti-gewelddadige houding (passief) maakte hem juist tot een sterke persoonlijkheid. Dus toen ik vernam dat het huis van zijn vader en waar hij geboren was nog bestond, besloot ik daar naar toe te gaan. Verbazingwekkend, het stond in een alledaags straatje weggestoken van alles en iedereen.

De plaatselijke bevolking had er niet zo veel mee en het was dan ook afgesloten met een super groot hangslot.

De picknickplek

Zelden ben ik zo verrast geweest tijdens een van mijn vele wandelingetjes in het buitenland als nu, om tegen een picknickplek aan te lopen waarbij de picknickbanken waren uitgevoerd als reuze kop en schotels. En natuurlijk kon ik het niet laten om in één van de kopjes plaats te nemen. In schril contrast tot deze kop en schotels staat de religieuze man die op bedevaart zijn weg gaat en ook even wil genieten van deze aanblik; of wellicht gewoon even wil uitrusten.

Zwemmen bij de steenfabrieken

Rajkot wordt in tweeën gedeeld door de rivier Aji. In de bedding van deze grote rivier worden steenovens gebouwd. De enig denkbare reden hiervoor is de mogelijkheid tot transport. Bij navraag worden alleen de aanwezigheid en de beschikbaarheid van deze rivierbedding

als land genoemd. Men stapelt de stenen van gedroogde klei op in de vorm van een oven en door gebruik te maken van het plaatselijk hout worden ze zo gebakken. Er zijn een aantal bruggen over de rivier en de hoeveelheid water is overal verschillend omdat de hoogte van de bodem

nogal varieert. Van de plekken met voldoende water wordt door de plaatselijke jeugd graag gebruik gemaakt om lekker te zwemmen.

Architectuur

Daar mijn studenten het me nooit zouden vergeven als ik tijdens mijn reis ook niet even naar de architectuur zou hebben gekeken, hierbij drie in het oog springende plaatjes. Het eerste laat een zeer oude gevel zien die nodig zou moeten worden gerenoveerd. Het aan de linkerkant gesitueerde gebouw met de glazen façade laat het geweldige contrast zien tussen toen en nu. Restauratie vindt hier wel degelijk plaats. Natuursteen wordt in een grote verscheidenheid aan structuur en kleur toegepast. Op het tweede plaatje is goed te zien hoe een zeer zwaar gevelement op zijn plaats wordt gebracht. Deze zware materialen geven een grote massa aan het gebouw zodat er een energie-vriendelijk goed binnenklimaat ontstaat. De temperaturen lopen hier heel makkelijk op naar de 40° Celsius en de vochtigheid tijdens de mansoen is extreem hoog. Op het laatste plaatje is een modern gebouw te zien. Op de een of andere manier past dit niet bij het landschap en de cultuur. Moderne gebouwen kunnen goed maar dan wel met een kleine verwijzing naar de lijnen die voor de Indiase architectuur zo kenmerkend zijn.

Uitnodiging voor Achmedabad

Het is vijf uur in de ochtend als we met zijn vieren naar Achmedabad afreizen. De tocht duurt vier uur en valt erg mee. De weg is

goed en de regen blijft uit. Ons doel is het bezoeken van het Holland House, een door Nederland opgezette plaats om tot Indo-Dutch Business relationships te komen. Degene die het Holland House bestuurd is een Indiase dame, Gauri Wagenaar die vanwege haar huwelijk een Nederlandse naam draagt. Voor diegenen die het leuk vinden om het digitaal te bezoeken de website is www.hollandinindia.org. We ontmoeten daar de sympathieke Nederlander Jan Lindeman die voor zichzelf een bedrijfje heeft opgestart als consultant voor Indo-Dutch Joint venture Consultancy. Zijn enthousiasme bestaat mede uit het feit dat hij betrokken is bij een project voor het aanplanten van een nieuw soort bomen die 2 tot 3 meter per jaar groeien. Wederzijds is er belangstelling, mede gezien onze missie voor biomassa. Daarna hebben we een bezoek

gebracht aan een architectenbureau, HCP Design and Project management. We maakten kennis met de architect Anand Patel die vijf jaar in Delft heeft gestudeerd en Ashok Balhotra kent. Hij was plezierig verrast te vernemen dat Wytze Patijn onze nieuwe decaan op de Universiteit Delft is geworden. Na een lang en intensief gesprek blijken onze gedachten over geïntegreerd ontwerpen en de aanwezige spanningen tussen architecten en ingenieursbureaus, van gelijke strekking te zijn. Hij gaf aan dat hij sterk behoefte heeft aan voorspellingen over het

energieverbruik van zijn projecten in relatie tot het gebruik van verschillende materialen en energieconcepten. Hij belooft binnenkort een project als pilot project te zullen toezenden. Daarna brengen we nog een bezoek aan 3D Blue Print een bedrijfje dat onderdeel is van een Amsterdams bedrijf dat met een speciaal computerprogramma 3D ontwerpen van gebouwen maakt. Daarna willen de drie Indiërs mij op een wel heel bijzondere manier verwennen en nemen me mee naar een Mac Donalds! Glunderend laten ze me zien dat je hier, want ze zijn vegetarisch, franse frietjes kunt kopen en ijs met chocola! Bij het bedanken voor zoveel lekkers vragen ze of wij ook van die zaken in Nederland hebben, waarop ik bevestigend antwoord met de woorden: "ja, maar niet zo mooi als hier". Bij terugkomst op het Holland House is de verrassing groot als ik een uiteenzetting krijg over het ontstaan van deze grote stad. Meer dan vijf miljoen mensen op een oppervlak vergelijkbaar met onze stad Amsterdam. De ontwikkeling blijkt door de VOC in gang te zijn gezet, nog aanwezige Nederlandse oude gebouwen en graftomben herinneren aan deze tijd. Na een uitgebreid afscheid gaan we weer op weg, terug

naar Rajkot. En zoals op de heenweg maken we ook op de terugweg een tussenstop op één van de vele plaatsen die hier voor dienen. Kleurrijke plaatsen langs de weg waar je iets kunt eten of drinken en waar zowel groepen als individuen proberen mee te liften op één van de vele trucks. Met verbazing heb ik geconstateerd dat bij het inschenken van de kopjes zwarte thee met melk, men doorschenkt tot het kopje overstroomt en de schotel tevens is gevuld met de thee. Men drinkt ook van de zijkant van het schoteltje in plaats van uit het kopje. Bij haastig reizen duurt de tussenstop te lang vanwege de hete thee. Ik herinner mijzelf dat ik als kind mijn vader op dezelfde wijze van een schoteltje heb zien drinken als hij haast had om op tijd naar zijn werk te gaan.

Afscheid Rajkot

Na diverse trips en vele indrukken kan ik mij niet onttrekken aan het gevoel dat dit veel energie heeft gekost. Waarschijnlijk heeft hier een

vrijwel niet te stoppen diarree aan bijgedragen. Maar zoals altijd ontstaat er toch weer een band met de mensen om je heen. En hoewel ik het absoluut niet met de man eens ben, geeft de eerst zo afwachterde heer Javia aan dat we vrijwel dezelfde persoonlijke karaktereigenschappen bezitten. Een overdaad aan dankbetuigingen geven nog eens extra aan dat er bij deze man een steen van het hart is gevallen. De angst om met deze Dutchman te moeten samenwerken bleek nu ongegrond. En zoals altijd moeten er voor de toekomst nog wat foto's worden gemaakt. Dit keer van de drie-mans afdeling Research & Development.

Bouwactiviteiten

Net als tijdens mijn bezoek aan China, Sjanghai valt het op dat bouwactiviteiten dag en nacht doorgaan. Naast het hotel waar ik verblijf is een gigantische bouwput voor de realisatie van een nieuw Ibis hotel. Bij de bestudering van het bouwbord komt naar voren dat men kennelijk afscheid heeft moeten nemen van een van de bouwpartners. In dit geval is de naam van het bouwmanagement bureau afgeplakt. Het lawaai van het verkeer en de bouwplaats dat vier en twintig uur per dag doorgaat is niet te weren van de hotelkamer. Maar de vermoeidheid van de afgelopen dagen hebben gezorgd voor een lange en diepe nacht. Ondanks deze hectische en sterk bewegende maatschappij toch nog rust.

NAME OF PROJECT	IBIS HOTEL - MUMBAI
SITE ADDRESS	Plot No. 100A, Western Express Road, Andheri West, Mumbai
OWNER	IBIS GLOBE HOTELS PVT LTD
ARCHITECTS	RAJINDER KUMAR & ASSOCIATES P.O. BOX 100A, WESTERN EXPRESS ROAD, ANDHERI WEST, MUMBAI
STRUCTURAL CONSULTANTS	POTENTIAL SERVICE CONSULTANTS (PVT) LTD CONSTRUCTION ENGINEERS
PROJECT MANAGEMENT CONSULTANTS	
CONTRACTOR	NEW CONSOLIDATED CONSTRUCTION CO. LTD RAJIVJI & HOUSE, 1 BAMBUR STREET, MUMBAI - 400018

Vergadering in Mumbai

Na een aanzienlijke vertraging met het vliegtuig uit Rajkot aangekomen in Mumbai. Anil Malhotra van de ICICI bank gebeld en een afspraak gemaakt voor kennismaking met een afvaardiging van Radhe. De ICICI-bank bleek verhuist naar een modern nieuw groot kantoorgebouw. Anil had promotie gemaakt en bleek zeer geïnteresseerd. Met toezeggingen dat het traject vervolg zou krijgen namen we afscheid. De na acht jaar stilgevallen kerstkaartuitwisseling zal weer moeten worden opgestart. Radhe is tevreden met de tot nu toe bereikte situatie en blij met een betrouwbare ambtenaar op een hoge positie. Op weg naar het hotel toch

weer even die koeien! Overal zie je ze, meestal staan ze stil in groepen midden op de weg. Ze kijken gelaten om zich heen en af en toe bewegen ze zich haast gracieus door het raceparkoers van India. Want het verkeer, links rijden geeft al een ander beeld, blijft bewegen en toeteren. En het liefst beide zo hard mogelijk! De volgende ochtend als ik het hotel verlaat voor een kleine wandeling - het is even droog - word ik vrijwel overvallen door een menigte geldeisers. De hoeveelheid aan taxi's, bedelaars en beroepsprofiteurs is niet toegenomen sinds mijn laatste bezoek aan Mumbai. Nee, de volharding en sterke aanhoudendheid waarmee het geld moet worden verkregen is sterk toegenomen. Hoewel tegen mijn principes in, kan ik twee kinderen van hooguit twee en drie jaar niet weerstaan en geef ik ze een biljet van tien roepies. Maar wel zo dat de grote horde het niet ziet, want ook de politieman die op de hoek mijn hotel in de gaten houdt, wil geld.

Thuis

Terug in het International Airport - hotel of wat er voor internationale begrippen voor door mag gaan is er nog één nacht en dag te gaan alvorens de terugreis kan worden aangevangen. Door de aanhoudende zware regens staat een deel van Mumbai onder water. Het verkeer staat vrijwel vast en de vliegtuigen hebben grote vertragingen. De televisie en kranten laten schrikwekkende beelden zien en men verwacht nog veel meer regen voor de komende vierentwintig uur. Hopelijk zal deze moesson geen roet in het eten gooien voor de terugreis? Vermoeid maar met een tevreden gevoel kan ik terugkijken op een missie die aanvankelijk heel zwaar begon. Maar gedurende de missie heb ik, als plezierig bijkomstigheid, veel kennis opgedaan. Dit geldt voor zowel gasification en het gebruik van biomassa in het bijzonder als kennis van de onderliggende techniek met betrekking tot de praktische oplossingen over de manier van installeren in het land. Het eind van de missie gaf een mooi resultaat met een mogelijkheid voor een nieuwe relatie met een begaafd architectenbureau in India. Na een aantal visites en indrukken reeds opgedaan tijdens eerdere missies is ook nu de kennis over het land, zijn inwoners en haar cultuur tijdens deze missie toegenomen. Kortom een missie die ik beslist niet had willen missen!

De Blaay-Van den Bogaard
Raadgevende Ingenieurs B.V.

De Blaay- Van den Bogaard R.I. B.V., Westblaak 35 3012 KD Rotterdam, telefoon: +31 (0)10 2757171, www.blaay.nl

